

**Rapport över forskning
om språk och identitet vid
Humanistiska fakulteten
vid Göteborgs universitet**

STUDIA INTERDISCIPLINARIA LINGUISTICA ET LITTERARIA

5

UTGES AV
INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER
GÖTEBORGS UNIVERSITET

**Rapport över forskning
om språk och identitet vid
Humanistiska fakulteten
vid Göteborgs universitet**

Christiane Andersen
Ingmar Söhrman

© Författarna och Institutionen för språk och litteraturer,
Göteborgs universitet, 2016

Tryck: Reprocentralen, Campusservice Lorensberg, Göteborgs universitet,
Göteborg, 2016

Elektronisk publikation: <http://hdl.handle.net/2077/42006>

ISBN 978-91-983302-0-5 (tryck)

ISBN 978-91-983302-1-2 (nät)

Distribution:

Institutionen för språk och litteraturer, Göteborgs universitet

PO Box 200

SE30 405- Göteborg, Sweden

publications@sprak.gu.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

0. Bakgrund	7
1. Varför identitetsforskning?	7
1.1. Identitet och språk i samhället	11
1.2. <i>Språk och identitet</i> ur kulturfilosofiskt perspektiv	13
1.3. ”My language, my people” ¹¹ - språklig identitet och etnisk identitet	15
2. Forskningsprojekt vid Humanistiska fakulteten som tangerar språk- och identitetsrelationen	17
2.1. Minoritetsspråk, språkkontakt och identitet	20
2.1.1. Historiska minoriteter och språklig identitet	21
2.1.2. Flerspråkighet (svenska som andraspråk och olika invandrarpråk)	27
2.2. Språkliga och kulturella identiteter i litteraturen	33
2.3. Sociolekter och identiteter	34
2.4. Vetenskaplig tankestil och språklig identitet	37
3. Förslag till forsknings- och utbildningsstrategier där <i>språk- och identitetsrelationen</i> framhävs	46
3.1. Satsning på teoretisk och tillämpad <i>språk- och identitet</i> forskning genom nätverksbildning	49
3.2. Utbildningsstrategier för forskarutbildning för att implementera sådan <i>språk- och identitetsforskning</i> som kan möta samhällets aktuella utmaningar	50
3.3. Utbildningsstrategier på grund- och avancerad nivå	52
4. Slutsatser och utblick	52

0. BAKGRUND

På initiativ av Humanistiska fakultetsstyrelsen vid GU har det under de senaste åren utarbetats strategiska rapporter om ”Medicinsk humaniora”, ”Digital humaniora” och ”Grön humaniora” med syft att beskriva hur dessa områden kan förnya humanistisk forskning vid GU genom att presentera möjliga strategier för en satsning på framtida forskning och i anslutning till detta introducera ny akademisk utbildning inom respektive forskningsfält. Den föreliggande rapporten om *språk och identitet* och dess relevans för humanistisk forskning och utbildning ingår som ytterligare ett steg i fakultetsstyrelsens strategiska satsning.

Vi börjar med att kartlägga relationen *språk och identitet* ur flera forskningsperspektiv för att motivera varför språk- och identitetsforskning skall få ett tydligare utrymme på fakulteten, såväl i form av nya forskningsansatser som i nya utbildningsmönster. Sedan kommer vi att rapportera om redan befintlig forskning på fakulteten där *språk och identitet* är forskningsobjekt eller där språk och/eller identitet kan inkorporeras. Vi avslutar med att framhäva sådan grundforskning vid fakulteten som behövs för forskningsfältet *språk och identitet* och föreslår nya forskningsstrategier och en anpassning av forskarutbildning med *språk och identitet* i fokus.¹

1. VARFÖR IDENTITETSFORSKNING?

Vi förstår oss själva genom att uppfatta vår omgivning och det andra eller de andra (efter begrepp som den spanske filosofen Ortega y Gasset¹ lyft fram: *contorno*, *circunstancia*, *mundo* ’omgivning’, ’omständighet’, ’värld’).

Världen som omger oss existerar inte för oss per se utan vi reagerar på den, vi opponerar mot den i interaktion med den och med andra. Omvärlden, den naturliga och den sociala, är alltså

---

¹ Alla referenser och anmärkningar finns i slutet av rapporten så att läsaren kan koncentrera sig på det angelägna.

en pragmatisk realitet. Upplevelsen av omvärlden uppstår genom kontakt mellan våra kroppar – i synnerhet med händer (känslor) och mun (språk) – och andra kroppar. Pragmatiken har alltid en taktill (beröringsmässig) och en lokal (rumslig) aspekt och därför också en dynamisk sådan. Att reflektera över våra olika särdrag, vår kunskap och förmåga, våra olika livserfarenheter ger oss möjligheten att dela upp vår identitet i flera genom att vid olika tillfällen framhäva det ena särdraget, förmågan eller livsstilen vid ett tillfälle och vid andra särdrag eller egenskaper. Det första språket som ett barn lär sig, är, som forskningen visar, till viss del redan före födseln naturligt nog starkt knutet till den egna identiteten just genom att ge möjlighet att uttrycka sig på och känna tryggheten i det gemensamma språket. Många kulturmanifestationer i ordets bredaste betydelse utgörs i olika grad av språkliga uttryck. I det följande talar vi såväl om *språk* i generisk betydelse och om *ett språk* i konkret betydelse. I det första fallet är det fråga om hur människans identitet/er/ är knutna till det språkliga uttrycket och i det andra fallet till flerspråkighet, som bibringats oss vid olika skeden i livet.

Att yttra sig på olika språk är ett sätt att skapa en identitet. Det har människor vetat och använt under århundraden och i alla kulturer. Den portugisiska författaren Fernando Pessoa (1888-1935) har skrivit både på portugisiska och på engelska. Han har dessutom under olika namn – Alberto Caeiro, Álvaro de Campos och Ricardo Reis – utvecklat olika världsbilder och skilda poetiska former beroende på vilket språk han skrev på.² Andra inflytelserika författare som Joseph Conrad och August Strindberg har använt flera språk i sin litterära produktion. Bland samtidens svenska författare använder till exempel Theodor Kallifatides sin egen flerspråkighet i skapandet av litterära verk i skilda kontexter. Intressant är att notera att Dante när han motiverar användningen av folkspråken i litterära verk själv skriver detta verk på latin (*De vulgari eloquentia*). Varför man väljer ett visst språk är starkt

knutet till den identitet man i en viss situation vill förknippas med.

I Europa är sedan renässansen identitetsforskningen d.v.s. *Studia Humanitatis*, det humanistiska utbildningsprogrammet framför andra. På humanistiska fakulteten studerar vi (även enligt universitetets egen hemsida) människan som kulturell varelse också idag: på *hum.gu.se* bjuds nya studenter in till studier vid fakulteten: "Med blick för det mänskliga. Språk, texter, musik, åsikter, vårt sätt att tänka och hur vi ser på världen vi lever i." Vi kan konstatera att kombinationen *språk och identitet* är ett centralt begrepp i olika utbildningsprogram för humanister.

Identiteten (lat. *idem* 'detsamma'), människans självreflektion har varit centralt i den filosofiska diskursen sedan antiken. Att definiera identitet som ett distinkt och karaktäristiskt särdrag hos en enskild individ eller en grupp av individer har genom tiderna accepterats först inom filosofin och senare inom psykologin och sociologin (dock tillhör inte de två sistnämnda disciplinerna vår fakultet).

Alla objekt i vår omvärld är individuella d.v.s. de skiljer sig från varandra. För att orientera oss får vi identifiera och klassificera dessa. Sedan länge vet vi ju att människan söker struktur i världen med hjälp av olika identifieringskriterier som kan identifiera karaktäristiska särdrag hos andra människor. Redan i Aristoteles' klassiska retorik framhålls vikten av att studera lyssnarens personlighet för att kunna formulera talet optimalt. För att kunna uttrycka "beröm och kritik"³ bör talaren således inte bara väl känna talets syfte utan också lyssnarens karaktär. Att förstå en samtalsparters identitet är en grundläggande förutsättning för all kommunikation och därmed också för att den mänskliga samlevnaden skall kunna fungera. För att kunna ta hänsyn till andra medmänniskor är det nödvändigt att känna och förstå såväl en persons individuella identitet som den gruppidentitet personen identifierar sig med för att lösa eller till och med undvika sociala konflikter, men

ofta är medvetenheten om komplexiteten av identitetsskapande särdrag vanligen liten eller rent av bristfällig. Vi styrs flitigt av sociala stereotyper och stigmat⁴. Det finns flera framställningar av faktorer som karaktäriserar människans identitet.

Som personer identifieras vi främst av:

- namn (speciellt tilltal och smeknamn)
- genealogisk bakgrund och förhållanden (första språk(en) ...)
- ställning och funktion i familjen
- social bakgrund och ekonomiska förhållanden
- bostad, vistelseort
- funktion i samhället (yrke, ämbete ...)
- ålder och kön
- utseende (kroppsbyggnad, kläder ...)
- fysisk och intellektuell förmåga (sjukdomar, språkbruk ...)
- moraliska egenskaper (uppförande, passioner ...)
- ideologi, religion

En enskild individ bär alla dessa karaktäristika inom sig fast vissa särdrag uppfattar man snabbare än andra, medan andra är svårare att upptäcka – om man ens gör detta. På grund av dessa särdragsraster kan vi tolka den andre (till exempel motparten i ett samtal eller en relation). Det ligger dock i människans natur (givet den egna bakgrunden) att dra individuella slutsatser och planera sina handlingar därefter. I princip sker alltid ett urval av identitetsdrag; och ur ett samhällsperspektiv styrs ett antal av dessa av politiska, religiösa och ekonomiska intressen. Att lyfta fram positivt eller negativt laddade särdrag är en vanlig kommunikationsstrategi. Sådana värderande stereotyper bygger vi oftast in i argumentationen som används för att förmå samtalspartnern att träffa ett positivt eller negativt beslut för eller emot en person respektive grupp.

1.1. Identitet och språk i samhället

Den andre eller de andra uppfattar vi alltid selektivt i deras identiteter. Vi kan antingen lyfta fram skillnaderna eller det gemensamma, men om vi betonar skillnaderna blir den andre en främling, medan om vi betonar det gemensamma blir den andre en medmänniska. Vi använder en språklig metafor och säger att ”vi talar deras språk” eller ”vi talar inte deras språk”. Detta illustrerar Rudyard Kipling väl i dikten *The Stranger*:

*The stranger within my gate,
He may be true or kind,
But he does not talk my talk –
I cannot feel his mind.*

I princip är i sig varje individs relationer alltid och överallt lika, fast ju större gruppidentiteten blir desto komplexare fungerar också identitetsmekanismerna och avgränsningarna gentemot andra grupper. I den moderna europeiska statsbildning har filosofer, historiker, politiker och språkvetare oftast – på gott och ont – försökt att klassificera människor som bor i ett visst territorium som ett *folk* eller en *nation*, båda uttrycken med mer eller mindre mytiska konnotationer. Härkomst, territorialitet, religion, lagstiftning och språk har sedan årtusenden varit starka markörer av olika gruppidentiteter.⁵ I Europa har sedan andra hälften av 1800 talet språktillhörigheten d.v.s. idén om *nationalspråk* skapat mer oenighet och konflikt än enande och förståelse.

På europeiska universitet bildades i slutet av 1800 talet ett antal akademiska forsknings- och utbildningsinstitutioner, som kallades filologier (vilka helt dominerade bland professurerna vid Göteborgs högskola vid grundandet av denna) och vilka kom att bli centrala inom den humanistiska bildningen inom och utom akademien. Vid sidan av den klassiska filologin (latin och antik grekiska) blev den engelska, romanska och tyska filologin liksom den nordiska filologin, som värnade om den egna skandinaviska identiteten, ledande paradigmen på de humanistiska fakulteterna.

Vi får dock inte glömma att det humanistiska bildningsprogrammet i Europa hade bildats med en specifik historisk bakgrund – med skapandet av de moderna europeiska staterna som slutade blodigt och förödande med två stora världskrig. De mytiserande och identitetsstiftande tankestrategier om folk och härkomst blev också en (ideologisk) återvändsgränd för nationalistiskt inriktade historiker, litteratur- och kulturvetare liksom filologer. Förutsättningarna för studiet av äldre tid och samtiden har därmed radikalt förändrats.

Nödvändiga paradigmskiften har därför inneburit en stor förändring inom alla de humanistiska ämnena och olika forskningsgrenar. Inom språkinstitutionerna har under de sista decennierna forskningen och den akademiska undervisningen ändrat karaktär. Förutom en förnyelse av väl etablerade forskningstraditioner har tre nya forskningsdiscipliner bildats: sociolingvistik som fokuserar på språkets roll för individen i det sociala samspelet, den kognitiva lingvistik som förklarar relationen mellan tänkandet och språket, och pragmatiken som sysslar med språket i bruk. Projekt med inriktning mot dessa forskningsfält återspeglar hur identitet och kultur påverkar oss i hur vi använder språket – det egna och de senare inlärdna – i vardagens mångfacetterade verklighet.

Den historiska och politiska kontexten d.v.s. den kulturella identiteten reflekteras dessutom i all akademisk forskning och utbildning, inte minst vad beträffar språkämnen. Begreppet *språk* används oftast i vardagen emblematiskt för personer, grupper och dessas karaktäristiska särdrag d.v.s. som uttryck för den individuella och/eller gruppidentiteten: till exempel associeras *tyska* gärna med öl och *korv* och inte med språket i första hand.

Det är kanske svårare att identifiera sig med språkstudier som vetenskapliga studier än till exempel med vetenskapsteori eller filosofi. Sistnämnda är ”vetenskap” per se och så är inte fallet för språkstudier, då många i första hand vill lära sig kommunicera på ett språk, vilket är skolans uppgift, men det är först på universite-

tet som man kommer i kontakt med språkanalys och kulturanalys och vetenskaplig reflektion över språkliga uttryck. Språkens stigmatiserade roll i samhället har delvis bidragit till det akademiska dilemmat.

1.2. *Språk och identitet ur kulturfilosofiskt perspektiv*

Gnothi seautón (gr. 'Känn dig själv!') står det på Apollotemplet i Delphi. Denna centrala tankeprincip i den antika filosofin (med *Nosce te ipsum* översatt till latin av Cicero⁶) kan i vårt sammanhang anses som ett första (europeiska) allvarliga försök att forska om människans identitet ur ett filosofiskt perspektiv. Kulturfilosofen Ernst Cassirer menar dock att först med Platon fick maximen om människans väsen sin moderna betydelse. Enligt Platon skulle människan nämligen likna en svårbegriplig *text* som måste uttolkas av filosofin. I den individuella erfarenheten har *texten* så små bokstäver att den blir oläsbar. Så länge vi inte har en teori om staten (människans samhälle) kan vi inte få en tillfredsställande teori (*text*) om människan, så Platon.⁷ Enligt Cassirer som utgår från Platon är *staten* som idealfall en sorts universal samhällsorganisation för att ordna och systematisera människors känslor, önsningar och tankesätt där språk, myter, religion, konst, vetenskap och historia ingår. De bildar tillsammans ett system av mänskliga handlingar (ty. *Tätigkeiten*) och därmed olika sfärer av det mänskliga (ty. *Menschsein*). Cassirer menar att språk, konst, myter och religion inte är isolerade, tillfälliga skapelser utan att de hålls ihop med ett osynligt band (dvs. *text* enligt Platon). Bakom de otaliga formerna, gestalter och yttranden, måste vi (på humanistiska fakulteten – anm. av författarna) forska efter grundfunktionerna av språk(en) i de mänskliga samhällena (fr. 'civilisation', eng. 'civilization').⁸

Begreppet *myt* används nästan aldrig i den nutida svenska forsknings- och utbildningsdiskursen, men det är värt att föreslå denna teoretiska vinkling, när vi talar om *språk och identitet* ur kulturfi-

losofiskt perspektiv: *Myt* – från gr. *mythos* 'ljud, ord, tal, berättelse och historia' (lägg märke till att dessa är språkvetenskapliga enheter) – är ett etnologiskt och antropologiskt forskningsfält som vi främst knyter till grekernas, romarnas och germanernas klassiska mytologier. Ändå visar dagens forskning hur vi bygger historiska och kulturella myter på vår identitet och självuppfattning.

Ur ett kulturfilosofiskt perspektiv är *myt(er)* ett samlingsbegrepp för människans olika sätt att förklara (det vardagliga) livet med hjälp av språket. *Myt(er)* som "världstolkning" har en lång tradition i europeisk filosofi och ansågs i antiken vara konstens uppgift. Ur *språk- och identitetsforskningens* perspektiv är arbeten från franska kulturfilosoferna Claude Levi-Strauss, i synnerhet hans bok om elementära strukturer i släktförhållanden⁹, och Roland Barthes' arbete om myter i vardagen av stort intresse¹⁰. Dagens myter, som Barthes säger, blandar ihop fakta med historia d.v.s. fakta blir *symboler* som dyrkar vardagen. De är inte längre religiöst legitimerade utan fungerar som logotyper för att skapa social sammanhållning. De säkrar olika maktintressen, men de legitimerar också subkulturer: Händelser i samhällen kan få kultstatus genom *mytifiering* (med hjälp av språket). I den engelsktalande kulturen är till exempel floden *Rhen* eller skådespelaren *Marilyn Monroe* och den amerikanske presidenten *J.F. Kennedy* redan sådana välkända myter, medan *Je suis Charlie* kommer möjligen först att bli en (fransk/europeisk) myt. I dagens läge, bokstavligen när den här rapporten skrivs, utförs våldsamt grymma krigshandlingar av människor som hävdar att de försvarar sin kulturella identitet där språken används som symbol för den "rätta idén" – arabiska och turkiska, engelska och ryska o.s.v. Humanistisk forskning bör därför våga mer och söka förklara varför människor vill göra det yttersta (till och med dö) för sin språkliga kulturella identitet.

All kulturforskning (med tonvikt på världens litteraturer och världens idéhistoria) vid fakulteten är därmed beroende av fördjupade källstudier i respektive språk. Översättningar (inklusive

källgranskande översättningar av vetenskapliga verk) är ett viktigt arbetsinstrument och en oftast nödvändig källa för forskning och information, men de kan aldrig ersätta originalkällan. Därför bör språkforskning bli ett integrerande forskningsfält mellan bl.a. religionsvetenskap, litteraturvetenskap, historia och filosofi. Det blir en föga övertygande vetenskaplighet om forskning kring islam i t.ex. Tunisien enbart skulle baseras på engelskspråkiga källor och inte på originaltexter på arabiska och franska.

1.3. "My language, my people"¹¹ - språklig identitet och etnisk identitet

*When people ask me [about ethnicity] I say Mexican but, but then they say, "No you're not. You don't speak Spanish." They, they just tease me to get me mad . . . I guess a lot of people think if you don't speak Spanish you're not like full Mexican or whatever, but, but I am! I think so. (Veronica, a 17-year-old Latina from Los Angeles)*¹²

Språk- och etnicitetsforskning är ett ungt men redan mycket intensivt sociolingvistiskt arbetsfält. *Etnicitet* som begrepp har troligen dels sin teoretiska bas i Max Webers¹³ sociologi och dels i det postkoloniala forskningsfältet i Europa och USA. Forskning om språk och etnicitet är oftast kopplat till flerspråkighet och språkkontakt. Vid Humanistiska fakulteten har Sally Boyd¹⁴ forskat om flerspråkighet och etnicitet redan på 1990-talet.

Det verkar grundläggande att skilja mellan den identitet som man själv kan förnimma, den "egna och individuella identiteten" och den som "meddelas" eller "berättas" - den "främmande identiteten". Den egna identiteten innehåller påtagligt en delvis omedveten kärna som inte är tillgänglig utifrån, och den bestäms genom uppväxten, genom andras yttranden – genom interaktioner i största utsträckning, d.v.s. den egna identiteten är alltid mångfaldig. Till exempel har jaget en egen kärna av självmedvetande, men jag vet också att vissa egenskaper av min egen identitet kommer tydligare fram i familjen, vissa egenskaper blir synliga

bland vänner och andra egenskaper visar sig i kretsen med arbetskolleger o.s.v. Identitetsegenskaper överlappar varandra partiellt, men i kärnan ser man en kontinuitet av sig själv i den ”sociala horisontalen” och i den ”temporal vertikalen” av ens livshistoria som man kan konstruera i sitt minne.

Den främmande identiteten däremot innehåller drag som inte är integrerade i jaget men den inkluderar också karaktäristika som den egna identiteten önskar att besitta. Man vill bli som den andre, men man får det inte. Den främmande identiteten som kunskapssystem betecknas i beteendevetenskapen som *image* – hur en person uppfattas, eller vill uppfattas av andra. Emellertid skiljer sig den egna och den främmande identiteten åt på ett närmast systematiskt sätt, och när skillnaden blir alltför stor, uppstår sociala och andra problem.

Kontinuiteten är mycket viktig för människan d.v.s. för den egna identiteten. Vi är medvetna om denna medan vi uttrycker oss. Vi talar om den, vi yttrar oss också genom olika självbiografiska berättelser där vi visar oss själva för omvärlden. Erving Goffman ser den egna – den personliga – identiteten, *the self*, däri att den enskilde kan skilja ut sig från de andra. Grundläggande för den personliga identiteten är vissa personliga kännetecken som den ”fysiska stilen” eller yttre (sociala) kännetecken som personnumret liksom andra personliga data som bara finns i den egna livshistorien.¹⁵

Rent språkligt är vår identitet så utomordentligt viktig att människan har skapat en interaktiv kod i kommunikationen: alla språk har en alldeles egen begreppsklass som betecknar individens identitet – det är de så kallade egennamnen: personer har personnamn; städer, floder, gator etc. har namn, toponymer, hydronymer m. fl. Ett personnamn betecknar med ett språkligt tecken, en *symbol*, en individ inom en social grupp och för en social grupp. Individen identifierar sig sedan barndomen med detta namn. Ett ortnamn eller annat geografiskt namn kan beteckna den egna

platsen eller hemmet, medan ett främmande namn representerar en genuint främmande identitet – en plats som inte är ”min” eller en person som inte är ”jag”.

Den andres identitet skall respekteras och markeras i språket – det har språkfilosofen Paul Grice formulerat i en rad kommunikationsmaximer.¹⁶ Speciellt i ett mångkulturellt samhälle spelar förståelsen av olika livsstilar en central roll. Tillgången till den andre är för alltid fästad vid själva personen d.v.s. vid människans egna erfarenheter, hennes berättelser och språk. Språk(en) är på så sätt nyckeln till att konstruera individens individuella och sociala identitet och självupplevda ställning inom samhällets grupper liksom hur andra individer uppfattar ”oss”.

Språket är dessutom ett maktmedel för att utöva social kontroll. Att identifiera sig själv som hörande till en speciell grupp betyder att man anpassar sig till gruppens språkliga konventioner – och i fall av flerspråkighet tar man till sig dessa konventioner för varje språk för sig. Dessa språkkonventioner kontrolleras i första hand av gruppen, och den enskilde individen anpassar sig. Om individen inte gör detta, så råder olika former av språkliga konflikter som återspeglar i djupet sociala konflikter. Forskarna brukar säga att på platser och regioner, där det finns sociala konflikter, finns även tecken för språkliga konflikter.

Forskning om språklig och etnisk identitet ger kunskap om hur och varför kulturella konflikter uppstår och förhoppningsvis hur man kan lösa sådana. I idealfallet skulle *språk- och identitetsforskning* kunna bidra till att lösa militära konflikter och krig. Låt oss hoppas så!

2. FORSKNINGSPROJEKT VID HUMANISTISKA FAKULTETEN SOM TANGERAR SPRÅK- OCH IDENTITETSRELATIONEN

Efter denna teoretiskt problematiserande översikt skall vi nedan konkretisera fakultetens forskningsläge inom just detta forsk-

ningsfält. Vi behandlar det konkreta forskningsläget vid humanistiska fakulteten såsom vi kunnat kartlägga det. Vi har samlat både pågående projekt och idéer till kommande eller sökta projekt. Det har inte alltid varit klart till vilken inriktning inom *språk- och identitet* de angivna projekten hör (och det säger en hel del om heterogeniteten inom forskningsfältet). Vi har dock försökt att hitta gemensamma beröringspunkter och därför delat in projekten i fyra huvudinriktningar för att göra framställningen mer översiktlig och också peka ut möjliga samverkansgrupper.

Utan att detaljgranska vad som är pågående projekt och vad som är sökta men icke-påbörjade projekt eller projektens omfattning kan vi konstatera att det naturligt nog är inom de två språkinstitutionerna (svenska ett 50-tal projekt och SPL omkring 30) där denna forskning i huvudsak bedrivs och också till viss del inom LIR (ett drygt tiotal), medan de övriga institutionerna endast har någon enstaka forskare med denna inriktning. Detta sagt med all reservation för icke-inlämnade uppgifter. Inte heller lägger vi någon värdering på detta förhållande eftersom vår uppgift endast varit att inventera pågående forskning och relatera till inriktningen *språk och identitet*.

De fyra grupperna är med nödvändighet olika stora, och en och annan placering kan säkert förefalla lite forcerad. Grupperna kan också till viss del verka heterogena. Men olika ämnen har skilda forskningstraditioner och behov, och om samverkan kan skapas är detta i sig högst önskvärt för miljön, men det skall inte glömmas bort att många miljöer omfattar forskare från flera universitet och länder och att detta i sig är vad själva ordet *universitet* verkligen står för. Ett led i denna process skulle kunna vara att verka för att mer information kunde spridas om seminarier och föreläsningar med bäring för olika forskare i helt skilda ämnen. Det skulle vara av avgörande betydelse för utvecklingen av forskningsfältet *språk och identitet* om de intresserade forskarna hade ett forum för seminarier, gästforskare och samverkan inom och utanför akademien,

vilket sannolikt skulle fördjupa den vetenskapliga diskussionen och leda till större forskningsprojekt till fakultetens och forskningens fromma.

Även om studier i flerspråkighet är en viktig del av studierna innebär det inte att forskningen inom ett givet språk och dess relation till identiteten på något sätt skall försummas. Inom fakultetens ämnen är detta kanske av störst vikt för ämnet svenska av naturliga skäl.

Följande fyra forskningsområden anser vi oss ha identifierat, även om det måste sägas att gränserna kan vara minst sagt flytande inom dessa fält, och det skall även betonas att det inte finns någon rangordning mellan områdena. De tillfrågade har skickat in underlag av mycket varierande längd. Vi har därför i en del fall skurit ner texten, men vi har inte lagt till något där vi endast fått projekttitlar. Det har inte i detta stadium verkat meningsfullt att begära fylligare presentationer, då titlarna i sig ger tillräcklig information. Projekten är uppställda efter forskarnas efternamn utan andra hänsyn och inom parentes har vi angivit institutionstillhörighet. Vi har heller inte tagit med de fylliga bibliografier som en del skickat med. Här är de fyra områdena vi identifierat:

1. Minoritetsspråk, språkkontakt och identitet
2. Språkliga och kulturella identiteter i litteraturen
3. Sociolekter och identiteter
4. Vetenskaplig tankestil och språklig identitet

Vi har inte heller angivit de medverkandes produktion då denna finns tillgänglig i GUP, och en sådan sammanställning onödigt skulle tynga framställningen, och i detta skede inte ge ytterligare information. Låt oss alltså stanna vid att ett antal meriterade forskare angivit följande områden som projekt relaterade till forskningsområdet *språk och identitet*.

2.1. Minoritetsspråk, språkkontakt och identitet

Denna grupp är den största och sträcker sig både över tid och länder, så att språkområden från praktiskt talat alla världsdelar är inkluderade. Forskningen fokuserar egentligen främst på olika slag av minoritetsgrupper och dessas identitet/er/ och dessutom både på möjligheter att behålla gruppens språk liksom på utvecklingen av detta och på olika konsekvenser av språkkontakt och flerspråkighet i ett antal sinsemellan mycket olika geografiska och maktpolitiska situationer, vilket visar på en bred och omfattande kompetens. Möjligheten till samverkan skulle kunna ge en större homogenitet beträffande teoribildning och förhoppningsvis utgöra grunden för mer allmängiltiga resultat.

Man kan se två ämnesgrupper inom denna första grupp: ”Historiska minoriteter och språklig identitet” å ena sidan, och ”Flerspråkighet (svenska som andraspråk och olika invandraperspektiv)” å den andra, vilken är starkt företrädd inom ämnet svenska. Till denna senare grupp hör även några projekt med fokus på språk och identitet inom sjukvård i tid och rum. Detta är en liten grupp forskningsprojekt som syftar till att bygga upp en kompetens där humaniora och medicin kan komma att samverka, vilket torde vara en forskningsgren som kan förväntas växa. På fakulteten finns redan ett pågående försök att skapa en forskningsprofil och nätverksarbete med humaniora och hälsa i fokus.

2.1.1. Historiska minoriteter och språklig identitet

Christiane Andersen (SPL)

Syntax i kontakt. Talat tyska i ryska Sibirien

Den tyska populationen i Ryssland utgör cirka en halv miljon människor. Deras förfäder var tyska kolonister som var ditkallade av den ryska kejsarinnan Katarina II under andra halvan av 1700-talet och som bosatte sig i centrala Volgaregionen. Anledningen var att Katarina II önskade en modernisering av Ryssland. I november 2008 och maj 2010 gjorde vi fältstudier i en liten by utanför den sibiriska regionstaden Krasnojarsk för att samla in språkligt material med talad tyska i språkkontakt med ryska. Vårt lingvistiska intresse var från början rent teoretiskt. Vi ville veta mer om sammanhanget mellan språkstrukturer i en språkkontaktsituation – vad händer med ett språk som används av en minoritetsgrupp under 250 år av isolation? Vad finns kvar av det 'invandrade' språket? Forskningsresultaten har bl.a. publicerats inom forskningsfältet kontaktlingvistik men har också visat sig av intresse för identitetsforskning.

*

Mats Andréén (LIR),

Thomas Lindkvist (Historiska studier),

Ingmar Söhrman (SPL)

Katharina Vajta (SPL):

Facing Cultural Borders in Europe

Ett samarbetsprojekt med deltagare från flera institutioner, fakulteter och universitet. Nu har en samling artiklar färdigställts och skall ges ut som en volym, som behandlar olika aspekter av begreppet kulturella gränser, och här spelar i de flesta artiklarna frågan om identitet och språk in i definitionen av olika kulturella gränser. Ämnet täcker in flera av de av oss identifierade fem forskningsfälten. I denna volym medverkar från humanistiska fakulte-

ten förutom de fyra ansvariga även Johan Järlehed (SPL), Katarina Leppänen (LIR), Göran Larsson (LIR), Per Cornell (Historiska studier), Klas Grinell (Historiska studier) och Karolina Enqvist Källgren (LIR).

*

Evie Cossé (SPL):

Nederländska i kontrast

Tillsammans med Johan van der Auwera genomfördes en kontrastiv korpusstudie av svenska pronomenet *man* och det nederländska *men*. Vi kom fram till att *man* används oftare i svenska än motsvarande *men* i nederländska. *Man* används även med betydelse 'jag', vilket inte går i nederländska. Vi relaterade den typen av användning till identitetsfrågor.

*

Anna Horn (Svenska):

Språk och identitet i ett historiskt perspektiv

Jeg vil gjerne fremheve det historiske aspektet knyttet til språk og identitet. I middelalderen var individet nært knyttet til kollektivet. Ethvert kollektiv agerte i forhold til et sett av normer og konvensjoner, også språklige. I mitt avhandlingsprosjekt undersøker jeg blant annet hvordan tekster ble forstått, fortolket og formidlet, og jeg søker å identifisere konvensjoner som kan relateres til ulike skriftmiljøer/kollektiver.

*

Sofie Johansson Kokkinakis (Svenska):

FLIN – Flerspråkighet i Norden

Nätverket FLIN verkar i området flerspråkigas språk- och kunskapsutveckling inom Norden: samverkan mellan Norge, Danmark, Finland och Sverige. Nätverket finansieras av NordPlus

forskningsfond. I höst kommer nordisk konferens med fokus på IKT och lärande att anordnas.

*

Johan Järlehed (SPL):

Visuell identitet och kulturell särart

Mina identitetsrelaterade forskningsintressen: språk och identitet (nationell, kulturell) i minoritetskontexter, främst Baskien och Galicien; identitet och gränser (språkliga och kulturella); nationell identitet och turism: själv- och främmandebilder i skandinavisk turistreklam riktad till andra länder; kulturella gemenskapers och enskilda sociala aktörers visuella identitet, reception, representation och reglering av visuell identitet och kulturell särart i det offentliga rummet.

*

Monica Nyberg (Svenska):

Samiska och andra minoritetsspråk

I detta projekt på Masternivå undersöks samiskan ur ett språkbevarandeperspektiv, samt dess betydelse för samisktalande individer.

*

Malin Petzell (SPL) och Lotta Aunio (Helsinki universitet):

An analysis of an endangered language - the Kami in Tanzania

Projektet finansieras av Riksbankens Jubileumsfond. Syftet med projektet är att beskriva ett av Tanzanias många minoritetsspråk, nämligen bantuspråket *kami*. Det finns mycket lite dokumenterad information om språken och folkgrupperna i regionen där *kami* talas i Tanzania. Många av språken är inte nedskrivna överhuvudtaget. Ett fåtal sekundära källor nämner *kami* och den enda

källa som ger något lite mer information är i över 100 år gammal. *Kami* har mycket få talare och språket kommer sannolikt att dö ut om någon generation eller två om inget görs.

*

Tove Rosendal (SPL):

Språkligt utanförskap – identitetens betydelse i ett utvecklingsperspektiv och The Linguistic Landscape of Rwanda revisited
(Återbesök i Rwandas semiotiska landskap. Skyltar som indikator på identitet i förändring)

VR (UForsk)- projektet ”Språkligt utanförskap” är en sociolingvistisk studie som knyter ihop språkanvändning med utvecklingsfrågor. Projektet fokuserar på kodväxling mellan *ngoni* och *swahili* i Ruvumaregionen i sydvästra Tanzania. Språkanvändning kan vara en viktig markör för identitet. Hur språk används har symbolisk laddning och identitet formas genom dessa symboliska system. Växlingen mellan *ngoni* och *swahili* kan även ses som en indikation på att *ngoni* som språk är hotat eller på väg att försvinna.

Det andra projektet jämför språkanvändning på skyltar i det offentliga rummet idag med en studie av skyltar som jag gjorde under perioden 2005-2008 i Kigali och Butare i Rwanda. Studien vill kvantitativt undersöka förändringar i språkanvändning på skyltar, samtidigt som resultaten kopplas till identitetsfrågor utifrån ett etnografiskt och multimodalt, socialsemiotiskt perspektiv.

*

Henrik Rosenkvist (Svenska):

Estlandssvenskarna

Studien behandlar estlandssvenskarnas rättsliga ställning i förhållande till andra balters efter andra världskriget. De definierades

nästan enbart av sitt språk när de var en minoritetsgrupp i Estland, och språket fick också en högst reell roll efter andra världskriget. Sovjet krävde tillbaka sina medborgare, och Sverige lämnade tillbaka ester, litauer och letter som flytt hit (baltutlämningen). Estlandssvenskarna fick däremot stanna, och regeringen vägrade att ens förhandla med Sovjet om denna grupp. Inga estlandssvenskar som flytt till Sverige hamnade alltså i sovjetiska arbetsläger.

*

Ingmar Söhrman (SPL):

Minoritetsspråkens roll i skapande av nationella identiteter

Studier inriktade på fyra områden samt till viss del också situationen för de keltiska minoriteterna och de polynesiska på Hawaii och Nya Zeeland: Rätoromanskan i Schweiz, minoritetsspråken i Rumänien, katalanska, baskiska och galiciska i Spanien; studierna har mestadels ett historiskt perspektiv. Ett skandinavist-spanskt projekt med denna inriktning är studien om goterna som identitets- och legitimitetsskapare i det medeltida Spanien.

*

Sofia Tingsell (Svenska), Maia Andreasson (svenska) m.fl.:

Svenskan i Amerika

Projektet "Svenskan i Amerika" är ett samarbetsprojekt mellan Göteborg, Stockholm och Oslo och med systerprojekt i Norge, Island, Tyskland och Danmark, som undersöker hur de svenskar som emigrerade till USA har förhållit sig till och fortfarande, i viss och skiftande utsträckning, förhåller sig till svenskan som *heritage language*. Inom detta projekt är identitet centralt - för många är svenskan mer ett verktyg för just identitetskonstruktion och historieförståelse än en lingvistisk artefakt för vardagligt (om en något) praktiskt bruk.

Katarina Vajta (SPL):

Linguistic, religious and national loyalties in Alsace

En studie om Alsace kom ut 2013 i *International Journal of the Sociology of Language*. Artikeln ingick i ett särskilt temanummer om språk och religion. Här tas det upp ett spår som fanns som embryo i Vajtas avhandling, nämligen religionens betydelse för språklig identitet och språkliga val. I artikeln visades på hur religiös identitet kan påverka och motverka eller förstärka språklig identitet. Metodologiskt och teoretiskt an till nyare arbeten inom forskningsfältet språk, identitet och religion.

*

Yuan Yuan (Historiska studier):

*Språkliga identitet i prehistorisk tid
(Tocharian and "Tocharian people")*

Tocharian is an independent language, one of the old Indo-European languages. Fragments of this language have been found in Xinjiang region (China) in the early 20th century. Tocharian alphabet is written in Brahmi (Brāhmī) italic letters, which originated in northern India. Most contents of the survived fragments are Buddhist scriptures translation. The people, who used Tocharian language, were nomads in the Eurasian steppe, who came to Xinjiang region around 1 000 BC. Although they are collectively referred to as Tocharian people, they did not migrate from a single ethnic group. These groups may have different sources. Some linguists analyzed the fragments of Tocharian texts and discovered that they had many features of the Western Indo-European language branch (Centum). DNA test results of Xinjiang mummies support this inference on ethnographic. These data allow us to realize that Tocharian itself has the characteristics of this multi-cultural integration. Research work on the cultural change of

Tocharian users can help interpret today's regional ethnic conflicts in Xinjiang.

2.1.2. Flerspråkighet (svenska som andraspråk och olika invandrarspråk)

Christiane Andersen (SPL) och Ingmar Söhrman (SPL):

*Pilotprojekt i ANS om flerspråkigt bemötande
i vårdinstitutionens reception*

Introduktionsfasen av detta samarbetsprojekt med Angereds Närsjukhus, Göteborg har redan avslutats. Det föreligger nu en rapport om en observerande sittning från oktober 2014 vid Närsjukhusets reception och väntrum, där verbal och icke-verbal kommunikation under kontakten mellan patienterna och vårdpersonalen antecknades. I april 2015 upprepas en kontrollsittning för att sedan kunna använda de vunna data för formulering av ett större forskningsprojekt mellan Angereds Sjukhus och SPL. Det övergripande målet med samarbetsprojektet ”Flerspråkigt bemötande i vårdmiljöer” är att kartlägga sammanhanget mellan människans språkkompetens och dess psykologiska och sociala identitet i ett mer och mer heterogent samhälle (med Sverige som perspektivisk utgångspunkt) - historiskt, socialt, etnologiskt och lingvistiskt. Följande konkreta mål ska upptas i projektet:

(1) Kartlägga kommunikationsformer i vården från första mottagandet i vårdinstitutionen i flerfunktionella möten mellan patienten och vårdpersonal; det kan tänkas studier om: tilltal i flerspråkig miljö, tolkning av frågor och svar i flerkulturell miljö, utveckla kunskap om utländska vårdtraditioner (bemötandet etc.)

(2) Förståelse av verbala och icke-verbala signaler: Hur uppfattar vi missförstånd etc. Vilken roll spelar olika kommunikationstransfer – svenskans roll, engelska som kommunikationstransfer, andra språk och traditioner/konventioner, tolkfunktion etc.

(3) Utveckla optimala kommunikationsstrategier för olika vårdmöten i muntlig och skriftlig form: muntligt bemötande i olika vårdsituationer med och utan tolk, skriftlig formulering av bl.a. läkemedelsintagning, hälsostراتيجier, rehabilitering etc. för patienter med olika behov (ålder, social bakgrund, språk (icke skriftkunniga etc.).

*

Sally Boyd (FLOV):

Flerspråkighet

Arbete med material som samlades in under 2000-talets SUF-projekt på olika sätt pågår sedan en tid. Boyd handleder Johan Gross, som (tillsammans med en annan doktorand här Julia Forsberg, som är mer fonetiskt inriktad) ska genomföra en studie av delar av vokalsystemet i Stockholm och Göteborg bland ungdomar, dvs. pågående förändringsprocesser. Boyd deltar också i ett projekt om flerspråkighet bland förskolebarn i Sverige och Finland, vilket är sociolingvistiskt till sin karaktär.

*

Heike Havermeier (SPL):

Deutsch-schwedisches Codeswitching an der internationalen Universität (avhandling)

Avhandlingen ägnar sig åt kodväxling i kontexten ”det internationella universitetet”, där lärare och studenter allt oftare är arbetsmigranter från olika länder. Studien är baserad på en korpus av tvåspråkiga samtal vid flera svenska universitet. De tvåspråkiga formuleringarna undersöks ur synvinkeln att teorin om *communities of practice*, som innebär att talarna genom sin grupptillhörighet, utvecklar ett specifikt sätt att använda sin flerspråkiga reper-toar i kodväxling.

*

Martin Hellström (SPL och Högskolan i Borås) och Edgar Platen (SPL):

Armod i tyskspråkig litteratur och åldringar och ålderdom

Särskilda identitetsproblem (fattigdom, ålder och åldrande samt åldersjukdomar som t.ex. Alzheimers)

*

Sofie Johansson Kokkinakis (Svenska):

FLIS – Flerspråkighet i Sverige

Nätverket FLIS verkar i området flerspråkigas språk- och kunskapsutveckling. Med detta perspektiv arbetar man för att: öka kunskapen om lärandet i flerspråkighetsperspektiv; verka för spridning av denna kunskap; verka för utveckling av forskningsbaserade utbildningsåtgärder; fungera som påtryckargrupp och dialogpart. Nätverket finansieras av ISA-Institutet för svenska som andraspråk, Institutionen för svenska språket, GU.

*

Sofie Johansson Kokkinakis (svenska) och Anna Flyman Mattsson (Lunds universitet):

Utveckling av datorbaserade metoder för att mäta olika aspekter av andraspråkskompetenser

Sökt projekt från VR. Syftet med projektet är att utforma och identifiera datorbaserade mätmetoder för att kunna mäta lexikal och morfosyntaktisk andraspråkskompetens (L2) i förhållande till förstaspråkskompetens (L1) i svenska. Projektets betydelse för *språk och identitet* rör sig framför allt kring frågor om språkets betydelse för lärande och skolframgång.

*

Anna Lyngfelt (Svenska), Åsa Wengelin (Svenska), Tetz Rooke (SPL):

Hur arabisktalande elevers textkonceptioner påverkar deras lässtrategier och möjligheter till läsutveckling

Utgångspunkten är att eleverna har en förförståelse om text och textstruktur som utgör en del av deras (kulturella) identitet, och att denna går att utnyttja i samband med läsutvecklingsarbete.

*

Anna Lyngfelt (Svenska) och Maaïke Hajer (Malmö högskola):

Scientific literacy i centrum för undersökningen

Den planerade studien syftar till att undersöka vad textstrukturer har för betydelse för elever som inte har svenska som modersmål, när de utvecklar läsförståelse på svenska. Ur ett skolperspektiv lyfts frågan fram om vad det betyder att konfronteras med texter på sitt andraspråk i undervisningen. Dessutom väcks frågan om (eventuellt) befintliga kunskaper om textstrukturer på förstaspråket skulle kunna användas för att utveckla lässtrategier för olika grupper av andraspråkselever, när de lär sig läsa på svenska. I studien är det textuppfattningar och läsförståelse hos elever som lärt sig läsa på arabiska och går sitt första år på gymnasiet som studeras.

*

Tore Otterup (Svenska):

Flerspråkighet och identitetskonstruktion

Avhandlingsprojektet behandlar flerspråkighet och identitetskonstruktion bland ungdomar i ett multietniskt förortsområde.

*

Tore Otterup (Svenska):

*Writing in science classrooms: A case study in South African
and Swedish second-language classrooms*

Samarbetsprojekt med Nelson Mandela Metropolitan University,
Port Elizabeth, Sydafrika.

*

Tore Otterup (Svenska):

EU-projektet AMuSE

EU-projektet AMuSE (Approaches to Multilingual Schools in Europe). Ett nätverksprojekt om undervisning för flerspråkiga elever. Deltagande länder är Sverige, Österrike, Estland, Turkiet, Italien och Schweiz.

*

Tore Otterup (Svenska) m.fl.:

CLISS-projektet

Projekt finansierat av Vetenskapsrådet: CLISS – *Content and Language Integration in Swedish Schools*. Projektet är ett samarbete dels mellan olika lärosäten, dels mellan olika fakulteter på GU. Mitt perspektiv: “Multilingual Students in a CLIL School: possibilities and perspectives”.

*

Marie Rydenvald (Svenska):

Språkbruk bland svensktalande ungdomar i Europa

Detta doktorandprojekt syftar till att undersöka språkanvändning, språkliga attityder och språkets betydelse för identitetskonstruktionen bland flerspråkiga gymnasieungdomar som har svenska som ett av sina förstaspråk men som bor i andra länder än Sverige.

*

Sofia Tingsell (Svenska):

Det flerspråkiga Sveriges onomastikon

Projektet är ett samarbetsprojekt mellan Institutionen för svenska språket och Institutet för språk och folkminnen. Projektet ägnas åt hur flerspråkiga barn och vuxna hanterar namn: svenska namn, namn på deras förstaspråk och alla tänkbara blandningar av språk. Både personnamn och ortnamn ingår. Av betydelse för språk och identitet är framför allt frågor kring hur nyanlända gör anspråk på en plats för den ena personen och identiteten genom att erövra platsernas namn - eller genom att ge dem nya.

*

Åsa Wengelin (Svenska):

Språk och funktionshindrade och döva och skriven svenska

Flera studier om språkets användning och betydelse för funktionshindrade individer.

*

Elena Volodina (Svenska):

Språket och språkbehärskning

Alla som har bott utomlands har någon gång upplevt att man är "dummare" på ett annat språk; för att kunna leva upp till sin egen uppfattning av sig själv när man pratar på ett främmande språk, behöver man satsa extra tid på att tillägna sig språket. Ett

projekt på Språkbanken syftar till att stödja andraspråksinlärare av svenska i deras vidareutveckling av svenska. För detta utvecklas ett webbaserat program *Lärka* som erbjuder automatiskt genererade övningar. Forskningen som ligger bakom koncentreras runt undersökning av språket som studenter utsätts för (kursbokstexter) och texterna som studenter producerar (uppsatserna).

2.2. Språkliga och kulturella identiteter i litteraturen

Denna grupp är säkerligen större än vad vi kunnat få fram, eftersom det förefaller rimligt att inte minst kulturella identiteter har en stor roll i mycken litteraturvetenskaplig forskning. I dagens värld behandlar alltfler unga författare med minoritets- eller invandrarbakgrund denna problematik i sin litteratur, vilket borde leda till ett större intresse bland forskarna.

Andrea Castro (SPL):

Spansk litteratur

Inom Castros forskning är frågan om språk och subjektivitet i nutida skönlitteratur om exil och migration fundamental och hon har tidigare skrivit om språk och identitet i representationen av *Eldlandet* och urinvånarna i nutida skönlitteratur.

Martin Hellström (SPL och Borås Högskola),
Frank Thomas Grub (SPL och Uppsala universitet) och
Edgar Platen (SPL) m.fl.:

Tysk litteratur och kulturella identiteter

Följande teman är relevanta: etik och värdegrund; självbiografiskt skrivande och autofiktio; litteratur och vetande jaget och dess placeringsförsök i olika tids- och rumskonstellationer.

*

Hans Landqvist och Sofia Tingsell (Svenska):

Språk, samhälle och skönlitteratur (SSoS)

Utveckling av verktyg för analys av språkmöten, flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska är aktuellt i detta sammanhang. Projektet har fått finansiering av institutionen och ska söka extern finansiering under 2015 (RJ, VR).

Projektet är ett samarbete med projektet Språkvariation i text (SVIT), Enheten för nordiska språk, Vasa universitet, Finland.

*

Fredrik Olsson (SPL):

Identiteter i migrationsprocessen: migrantsubjektet i samtida latinamerikanska romaner (avhandling)

I denna avhandling studeras hur ”migrantsubjektet” skildras i samtida latinamerikanska romaner som behandlar papperslös migration till USA. Utgångspunkten är ett intersektionellt perspektiv och fokus ligger på hur identiteter representeras i migrationsprocessen i förhållande till tid och rum och de geopolitiska, språkliga och kulturella gränser som passeras.

2.3. Sociolekter och identiteter

Olika sociolekter visar sig vara viktiga för skapande av den egna identiteten och yrkesidentifikationen. Det är rimligt att anta att detta är ett forskningsfält på framväxt. Gränsen gentemot den första grupperingen, 2.1 *Minoritetsspråk, språkkontakt och identitet*, är vanskelig att dra, men det förefaller ändå vara en egen forskningsinriktning, och vi har valt att se den så i detta sammanhang.

Lars Borin (Svenska):

Mot kunskapsbaserad storskalig kunskapsutvinning ur svensk text

I detta VR-finansierade forskningsprogram utvecklar vi språkteknologibaserade verktyg som borde kunna användas för att utfors-

ka skiftande uppfattningar om relationen mellan *språk och identitet* genom tiderna i ett enormt diakront svenskt textmaterial, både direkt – i den mån det finns uttalanden eller diskussioner om detta – och framför allt indirekt: Vad kan vi sluta oss till om denna relation t.ex. genom att i stor skala korrelera separata utsagor om relevanta ämnen.

*

Ylva Byrman (Svenska):

Språkbruket och skrivandet hos yrkesgruppen skattebrottsutredare

Den huvudsakliga arbetsuppgiften för skattebrottsutredare är att hålla förhör med misstänkta och vittnen i skattebrott, och varje förhör dokumenteras skriftligen i en förhørsutskrift. Dessa utskrifter blir sedan åklagarens underlag för att avgöra om åtal ska väckas. Det finns lagar som reglerar hur förhörsdokumentationen ska göras, men dessa är allmänt hållna och ger därför den individuella utredaren en viss valfrihet och möjlighet att utveckla en egen skrivpraxis. Detta kan jämföras med till exempel England, där förhör enligt lag alltid spelas in på ljudmedium och transkriberas, och Nederländerna, där polisen inte spelar in förhör i mindre mål utan skriver en utskrift under själva förhöret. Jag analyserar hur dokumentationsmetoder och språkliga val varierar mellan utredare, och hur utredarna argumenterar för sina val. Min studie visar att utredarna på ett abstrakt plan är ense om vilka mål och normer som gäller för genren, men i bedömningen av de konkreta texterna finns en påtaglig oenighet, t.ex. om hur troget man ska återge den muntliga dialogen.

*

Anna Gunnarsdotter Grönberg (Svenska):

1. Forskning med beröringspunkter inom sociodialektologi, ungdomsspråk, språkförändring samt språk och kön - Hon avslutar

nu ett pågående projekt om ungdomar och bruk av dialektord i Göteborgsregionen och kommer att fortsätta med liknande projekt i framtiden och hon föreläser ofta om ämnet

2. Forskning om språk och kön - Nystartat projekt om bruk av titlar som *fru*, *fröken* och *herr* - Håller koll på andras forskning om könsneutrala pronomen som *hen*, *den* och *en*, föreläser om det i olika sammanhang - Har forskat om meritvärdering ur jämställdhets- och genusperspektiv, ska skriva ett lärobokskapitel om kritisk diskursanalys baserat på den forskningen, planerar att i framtiden söka medel för vidare forskning inom ämnet.

*

Andreas Nord och Karin Helgesson (Svenska):

*Flera forskningsprojekt om Kommuners
kommunikation ur ett språkligt perspektiv*

(1) "Ung och delaktig. Ett textperspektiv på kommuners kommunikation med ungdomar", (2) "Medborgare och kommun i möte", (3) "Flytta hit!" Kommuners informationstexter för potentiella invånare". Projekten bidrar särskilt till att belysa de språkliga aspekterna av denna kommunikation – hur diskurser och yrkesanknutet språkbruk hanteras av medborgare och kommunföreträdare, och hur förhandlingen om institutionella praktiker sker rent språkligt.

*

Sofia Tingsell och Carina Carlund (Svenska):

Vem äger språket?

På planeringsstadiet är ett populärvetenskapligt och tvärvetenskapligt projekt, som främst syftar till att medvetandegöra oss själva (dvs. oss som arbetar på institutionen för svenska språket) om vilken vår roll är i synen på svenskan. Projektet kallar vi "Vem äger svenskan" och till förstone planeras en seminarieriserie eller en

konferens där olika människor som har svenskan som sitt arbets-
språk eller sitt medel för t.ex. konstnärlig utövning får tala om
hur de ser på vem som kan göra anspråk på att utveckla, normera,
förändra svenskan. För vår institution är det ett ämne som är aktu-
tuellt i praktiken i stort sett hela tiden: hur förhåller vi oss till och
bedömer studenter som inte har svenska som förstaspråk t.ex.?

2.4. Vetenskaplig tankestil och språklig identitet

Detta sista forskningsfält omfattar identitetsstudier relaterade till
studenter, forskare och hit för också filosofiska och religiösa iden-
titsstudier. Det är inte alltid klart hur språklig identitet kom-
mer in men det gör den genom att förknippas med vissa kom-
munikativa aktiviteter och uttrycksbehov. Presentationen av den
religionsvetenskapliga forskning presenteras på ett annat sätt än
övriga, men den är klagörande i denna framställning, varför vi
inte ändrat i den.

Christiane Andersen (SPL):

Vetenskaplig tankestil och språklig identitet

Forskningen sysslar med vetenskapens historia (i synnerhet språk-
vetenskap) ur vetenskapsteoretiskt perspektiv. Utgående från
Ludwik Flecks verk ”Uppkomsten och utveckling av ett veten-
skapligt faktum. Inledning till läran om tankestil och tankekollekt-
iv” (1935 på tyska) diskuteras språkvetenskaplig teoribildning i
tyskspråkig tradition jämfört med engelskspråkig tradering. Sam-
arbete med universitetet i Greifswald, Tyskland.

*

Michael Azar och Maria Johansen (LIR)

Michael Azar har arbetat med frågor om *språk och identitet* i
många av sina arbeten. Ämnet löper rentav som ett slags röd tråd
i hans mest djuplodande studier: från avhandlingen om debatten

om Algerietkriget – Frihet, jämlikhet, brodermord: Kolonialism och revolution hos Albert Camus och Frantz Fanon (Symposion, 2001) – till hans senaste verk ”Amerikas födelse. Korset, svärdet och guldets i Nya världen”.

Dialektiken mellan *språk och identitet* återkommer genomgående i den så kallade postkoloniala teoribildningen som Azar på många sätt har låtit sig inspireras av. Dock är han mindre upptagen av begreppet ”identitet” som han ur filosofisk synvinkel finner problematisk (politiskt är det dock en högst verksam kategori: det är det som stämplas i vår hud eller våra pass etc.), och Azar är betydligt mer intresserad av den dynamik som har att göra med identifikationer (och vidare tillhörigheter, lojaliteter) som en rörlig och mer ogripbar process och det sätt på vilket den interagerar med allt det vi kallar språk (från subjektets förmåga att identifiera sig som ”jag” till en nationalstats olika former av registrering av sina medborgare).

*

Carina Carlund (Svenska):

Ny som student

Projektet syftar till att undersöka hur studenter tillägnar sig och socialiseras in i det akademiska språket då de påbörjar sin universitetsutbildning. Projektet har förutom sin koppling till studenternas akademiska identitet också en koppling till ett andraspråksperspektiv.

*

Carina Carlund (Svenska):

Nätverket InClude

InClude är ett nationellt nätverk som arbetar med breddad rekrytering inom högre utbildning. Nätverkets syfte är att stärka kunskapen om breddad rekrytering, genomströmning, mångfald

och likabehandling från genomförande till utvärdering. *InClude* vill ge exempel på evidensbaserade metoder och bra modeller för utvärdering samt vara en samlande kraft för dem som arbetar med frågor kring breddad rekrytering inom högre utbildning i Sverige.

*

Carina Carlund (Svenska):

Breddad rekrytering vid Göteborgs universitet

Arbetet med breddad rekrytering handlar å ena sidan om att på ett mer rättvist sätt ge underrepresenterade grupper tillträde till högskolan, och å andra sidan om att motivera fler personer ur de underrepresenterade grupperna att söka till högskolan. Arbetet handlar också om att upparbeta beredskap för att ta emot och stödja alla studenter genom hela deras utbildning.

*

Angela Kölling (Center for European Research, SPL):

*Friction and Transformation: National Branding through
Literary Translation Programmes*

This research project aims to study (a) the transformation of national identities through literary translation programmes, and (b) the transformation of translation studies through metaphors. It will result in (1) an in-depth metaphorical analysis of literary translation programmes and a research framework built around a substitute metaphor delineating an alternative research approach, and (2) a synthesising study that uses the friction metaphor as a platform from which to reassess the cultural encounter in the context of international literary book fairs. Metaphors will be studied representative for current trends in translation studies distinguished by anthologies used in translation studies courses and recent conferences. The theoretical outcomes will be tested in

semi-directed interviews with scholars and workers in translation. This project benefits from literary studies, social constructivist and postmodern theories by triangulating impressionist (researcher's connection, sociological introspection), realist (semi-structured interviews, description) and idealist (generalization of local discoveries in order to project historical trajectories) points of research.

*

Carina Carlund och Sören Andersson (Svenska):

Språkhandledningsverksamheten vid Göteborgs universitet

Språkhandledningen syftar till att utveckla förmågan att det akademiska språket, skriftligt såväl som muntligt. Språkhandledningen är öppen för alla studenter och anställda vid Göteborgs universitet. Språkhandledning ges både i engelska och svenska.

*

Qarin Franker, Ann-Marie Wahlström
och Sören Andersson (Svenska):

NYS-projektet

Projektet Nyanlända i skolan – förutsättningar, lärande och skolframgång. Projektet syftar till att ta fram och genomföra skolutvecklande kurser för att förbättra och utveckla förhållningssätt, mottagande, kartläggning och språk- och kunskapsutvecklande arbete med fokus på nyanlända elever i grundskola, gymnasium och särskola. Kurserna riktar sig till all skolpersonal inklusive rektorer. Projektet sker inom Skolverkets regeringsuppdrag Nyanländas lärande.

*

Qarin Franker (Svenska):

Det nordiska Alfarådet

Ett nordiskt expertnätverk finansierat av Nordiska ministerrådet – med fokus på kortutbildade vuxna, som inte har något av de nordiska språken som sitt modersmål, deras litteracitetsutveckling och utbildningsbehov. Just nu arbetar man med implementering av en lärarkompetensbeskrivning för den grundläggande litteracitetsundervisningen i Norden. Detta har Alfa-rådet utvecklat tillsammans med olika discipliner inom högskolan i de nordiska länderna, med syfte att stärka undervisningen för denna målgrupp vuxna deltagare, och därmed stärka förutsättningarna för deltagarnas fortsatta studier, möjligheter på arbetsmarknaden och aktiva samhällsengagemang som medborgare. Projektet förnyas och utvecklas kontinuerligt.

*

Maria Johansen (LIR):

Surveilled voice

En av vår tids mest akuta politiska frågor rör den ständigt pågående övervakningen av våra kroppar och aktiviteter. Inom olika kontrollsystem förutsätts det att vi går att identifiera och att våra identiteter framträder som stabila och unika. I projektet *Surveilled voice* analyseras användningar av den fysiska rösten i övervakningssystem, utifrån frågor om olika former av makt och motståndshandlingar. Samtidigt som fysiska röster inte har varit privilegierade analysobjekt i övervakningsstudier, har de alltid varit betydelsefulla när det gäller att göra distinktioner mellan kollektiva såväl som individuella identiteter. Att fokusera rösten motiveras även av ett försök att begreppsliggöra materialitet i kontrollsamhället, och att analysera röstens hybriditet. Den övervakade rösten utgör en fysisk plats där de kontrollerade makternas

identifierande intresse utmanas av försök att undkomma identifieringar men också av kamper för erkännande av andra identiteter, liksom röstidentifieringspraktiker alltid har genererat skilda tekniker för röstförvrängning och tystnader. Forskningsprojektet tar sin utgångspunkt i samtida röstkontroller – så som användandet av språk- och dialektanalyser i immigrations och deportationsfrågor. Genom att anlägga historiska och teoretiska perspektiv på röster i kontrollsamhället och studera några skärningspunkter mellan fält som vanligtvis är åtskilda erbjuder *The surveilled voice* även ett kontextuellt ramverk för det övergripande projektet *Voicing difference: surveillance, medical and artistic practices on voice and authenticity*, av vilket det utgör en del. Övriga två delprojekt utgörs av *The voice which is not one: norms about the authentic voice in medical practice* (Erika Alm, GU) och *Deep cuts - an assemblage of sonorous and visual bodies* (Kajsa Widegren, GU). Samtliga delprojekt behandlar sammanhang där röst- och språkanvändning är föremål för konflikter kring identitet och autenticitet, vilka bland annat analyseras med hjälp av feministiska teorier om disciplinering av kroppar och kroppsliga motreaktioner, eller kick-backs.

*

Sofie Johansson Kokkinakis (Svenska):

Forskningsprojektet Master

Forskningsprojektet *Master* (Mining Textual data for simplified reading) syftar till utveckling av datorbaserade läsförståelse- och ordkunskapstester. Målgrupp är grundskolans åk 4, 6 och 8. Syftet är att öka möjligheten att bedöma språk- och läsförmåga hos en- och flerspråkiga elever i skolan och få bättre möjligheter att stödja en snabbare utveckling av läsförmågan. Finansieras av Wallenbergs forskningsfond.

*

Sofie Johansson Kokkinakis (Svenska), Julia Prentice (Svenska) och Carina Carlund (svenska):

Forskningsprojektet Grus

Forskningsprojektet undersöker Grundskoleelevers skrivande inom en-till-en-elevsatsningen och finansieras av Institutet för svenska som andraspråk (ISA). Av betydelse för *språk och identitet* är framför allt frågor kring språkets betydelse för lärande och skolframgång.

*

Sofie Johansson Kokkinakis, Julia Prentice och Carina Carlund (Svenska):

Forskningsprojektet Akademiska ordlistor

Forskningsprojektet AO (Akademiska ordlistor) – uppbyggnad av svenska akademiska ordlistor för högre akademiska studier och utveckling av ord- och frastester. Forskningsprojektet finansieras av Institutet för svenska som andraspråk och GU.

*

Sofie Johansson Kokkinakis (Svenska):

Forskningsprojektet LUNAS

Forskningsprojektet *LUNAS* (Language use in Nordic Academic Settings). Ett nordiskt projekt och nätverk för att forskning om högre akademiska och framtagning av språkliga resurser för att främja studier på nordiska språk. Samarbete mellan Danmark, Sverige och Norge. Finansieras av NordPlus forskningsfond.

*

Christel Larsson (SPL):

Kvinnliga yrkesbeteckningar på spanska

I motsats till svenska strävar man i spanska att i många fall särskilja yrkesbeteckningar för kvinnor och män, inte minst drivs denna linje av feministiska kretsar. I undersökningen ingår såväl kvantitativa som kvalitativa studier av bruk och attityder till dessa olika yrkesbeteckningar och dessas erkännande av den Spanska Akademien som det framställs i dess ordböcker (den senaste från 2014).

*

Anna Lyngfelt, Sofie Johansson Kokkinakis (Svenska):

Scientific literacy

I projektet, där Maaïke Hajer vid Malmö högskola är huvudsökande, står *scientific literacy* i centrum för undersökningen. Även här kommer elevers textuppfattningar att undersökas, vilket måste sägas ha anknytning till temat språk och identitet; inom ämnesdidaktiken är tanken att språk och identitetsskapande inte går att åtskilja.

*

Tore Otterup, Sören Andersson och Ann-Marie Wahlström (Svenska):

Forskningscirklar

Aktionsforskning för att utveckla undervisning för vuxenstuderande med svenska som andraspråk. Projektet syftar också till att stärka läraridentiteten bland de undervisande lärarna. Projektet omfattar skolor i Västra Götaland.

*

Anki Randahl (Svenska):

Skrivaridentiteter

Licentiatprojektet behandlade skri­varidentiteter och positionering i svenskäm­nets skrivande på gymnasiet. Avhandlings­projek­tet knyter an till skri­varidentiteter genom att undersöka relationen mellan det sociala och det individuella i skrivprocessen.

*

Astrid von Rosen (Institutionen för kulturvetenskaper /bildvetenskap):

Dans – den nonverbala identiteten som kulturfenomen

*

Anna Winlund (Svenska):

Litteracitet och identitetsutveckling

Projekt på Masternivå där nyanlända elevers litteracitets- och identitetsutveckling undersöks.

*

Magnus Pettersson Ängsal (SPL) och Andrea Castro (SPL) m.fl.:

Språk för bildning

Projektet, Språk för bildning, finansieras av Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet och dokumenteras i en antologi som ges ut under 2015. Vad innebär bildning, en bank av gedigna kunskaper eller förmågan att tolka? Blir man en bildad människa av att läsa språkämnen på universitetet? Vad är språklig bildning i en globaliserad värld? Hur ser studenter och forskare i språkämnen på bildning? Det är några av frågorna vi ställer i projektet.

Religionsvetenskaplig och teologisk forskning (LIR) är på flera sätt direkt eller indirekt relaterat till frågor som rör identitet.

Inom dessa forskningsområden bedrivs till exempel forskning om vad som kan sägas utgöra en människa och hur gruppdynamiker skapas, upprätthålls och konstrueras. Dessa frågor berör inom områden som livsåskådning (hälsa och religion, teologi och filosofi), religionshistoria, religionssociologi och systematisk teologi. Ett flertal forskare som är verksamma vid LIR; bl.a. Ola Sigurdson, Åke Sander, Daniel Enstedt, Henrik Bogdan, Katarina Plank, Jessica Moberg, Daniel Andersson, Göran Larsson och Wilhelm Kardemark kan alla sägas bedriva forskning inom identitetsforskning i vidare bemärkelse. Förutom ett starkt fokus på världsreligioner i Europa och världen i både historia och nutid behandlar ett flertal forskningsprojekt också frågor om religion och identitet i vidare bemärkelse. De flesta avhandlingsprojekt kan också sägas beröra frågor som handlar om identitet på både individ- och gruppnivå. Även forskning som rör religion och politik – till exempel hur religioner tar plats och diskuteras i det offentliga rummet – är centralt förknippade med identitet och konstruktionen av ett vi-och-dom.

3. FÖRSLAG TILL FORSKNINGS- OCH UTBILDNINGSSTRATEGIER DÄR *SPRÅK- OCH IDENTITETSRELATIONEN* FRAMHÄVS

Enligt Statistisk Årsbok från 2015¹⁷ om invånarbakgrund i Göteborgs kommun har var tredje invånare i kommunen utländsk bakgrund. Alla världsdelar är representerade. De flesta invånare kommer emellertid från övriga Europa (dock är inom Norden med råge den största invandrargruppen från Finland). Av övriga invandrargrupper är flest födda¹⁸ i Polen, sedan följer invånare födda i Storbritannien, Tyskland och Rumänien. Den därefter största invandrargruppen kommer från Asien: här är den största invandrargruppen från Irak, sedan följer invånare födda i Iran, Kina och Turkiet. Efter Asien kommer en stor invandrargrupp från Afrika med somalier som största enskilda grupp.

Ur *språk- och identitetsperspektiv* är detta utan tvivel ett mycket spännande lokalt scenario som bakgrund till humanistisk forskning och akademisk utbildning vid GU. På fakulteten är dock forskning och akademisk utbildning relaterad till invandringens (eller invandrarnas etniska) bakgrund nästan obefintlig. Forskning och akademisk utbildning i idéhistoria och språk som kan beskriva och tolka dagens multietniska och flerspråkiga samhällsrelationer och deras djupare samspel i människans liv har svårt att etablera sig (eller har låg status) inom traditionell humanistisk grundforskning, och här skulle vi föreslå att fakulteten satsade medel för inter- och flerdisciplinär forskning av stort samhällsintresse på såväl lokal nivå som riksnivå. Inte minst med tanke på denna i högsta grad närvarande situation skulle en forskningssamverkan på *språk och identitet* tillföra något helt nytt till GU. Forskningen skapar kompetens och om denna också kan användas för kommande utbildning skulle vi kunna skapa en inriktning som finns på få håll i världen och som skulle skapa ytterligare en viktig och samhällsaktuell profil för humanistiska fakulteten och GU.

”Vid Humanistiska fakulteten utforskar du verkligheten och de fotspår vi människor lämnar efter oss”, heter det på fakultetens introduktionshemsida. Påståendet är en i humanismen djupt rotad frestelse för alla som söker sig till en humanistisk utbildning vid universitetet och skall inte i något fall ifrågasättas men bör specificeras mer beträffande den verklighet vi lever i. Humanistisk forskning är utan tvivel grundforskning där vi utforskar det universella i människans väsen men detta får inte försumma forskning om det specifika i människan och hennes livsbetingelser, däribland mångfalden i samhället och inom varje människa. Humanistisk forskning bör kunna förklara och tydliggöra människans personliga identitet liksom hennes gruppidentitet i den kontext som främst skapats av härkomst och historia, utbildning och språk, religion och kultur.

Om vi kan etablera *Språk- och identitetsforskning* i en ny tidsenlig anda i paritet med de andra ovan nämnda humanistiska profiler är beroende på många olika faktorer som forskningens inre dynamik och en tillräckligt mogen forsknings- och utbildningsorganisatorisk miljö. Det sistnämnda är särskilt relevant: till skillnad från Medicinsk, Digital och Grön humaniora är *Språk- och identitetsforskning* redan en (klassisk) del av fakulteten och behöver därför inte installeras på nytt men det behövs en ny positionsbestämning och ett etablerat nätverk (med administrativt stöd), som svarar mot samhällsbehoven för att forskningsområdet skall kunna utvecklas och fördjupas och därmed inte längre vara solitärernas arena utan verkligen kunna bli en forskningsprofil vid fakulteten. Följande exempel skall illustrera detta.

Just nu anordnar Humanistiska fakulteten akademisk språkutbildning i följande levande språk förutom de nordiska: arabiska, engelska, franska, japanska, kinesiska, ryska, somaliska, spanska och tyska samt afrikanska språk. Om man nu vill bedriva forskning om EU-migranternas villkor i dagens Sverige är det absolut nödvändigt att motsvarande forskare har kunskap om EU-migranternas *språk och identitet*. Så måste forskaren behärska minst ett av språken romani, rumänska eller bulgariska OCH ha kunskap om identitetsforskning ur ett internationellt (flerspråkigt) perspektiv. Man kan säga att ett sådant forskningsprojekt torde få svårigheter att etablera sig vid fakulteten för att vi inte har den nödvändiga forskningsbakgrunden. Bortsett från att en sådan forskare inte har specialutbildas vid GU (se nuvarande språkutbildningar) utmärks språkhumaniora till skillnad från övriga nysatsningar inom humaniora genom att en sådan forskning är beroende av (akademisk) språkkunskap - helst språkvetenskap - av särskilda språkområden utöver engelska som vetenskapligt språkverktyg, men även de befintliga språkämnen har svårt att formulera forskningsidéer om den realitet som bokstavligen sitter på Göteborgs gator. Vi satsar alltför mycket på beprövade forskningsgrenar som har oftast också en hög status i forskningsvärlden. Det är fortfarande mer presti-

gefullt att teoretisera, och vi överlåter därför gärna den konkreta verkligheten, de empiriska studierna till arbetsgrupper utanför akademien.

3.1. Satsning på teoretisk och tillämpad *språk- och identitetsforskning* genom nätverksbildning

Ur vetenskapshistoriskt perspektiv har språkforskning (språkvetenskap/lingvistik) initierat flera vetenskapliga metoder och principer som har genererat såväl nya forskningsgrenar som sedan har anammats av andra humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsområden och discipliner. Mest inflytelserik för de humanistiska ämnena var länge den jämförande språkvetenskapen och dess komparativa metod. Denna komparativa metod är central inom allmän och historisk lingvistik, språktypologi och kontaktlingvistik. Dessutom har den fått fotfäste inom litteraturforskning som jämförande litteraturvetenskap¹⁹. Här finns det ett stort men fortfarande försummat forskningsfält med många möjligheter till tvärvetenskapligt samarbete speciellt för sådana forskare (med t.ex. postdok- och lektorstjänster) som har specialkompetens i särskilda språkvetenskapliga områden utanför de traditionella skolspråken.

De klassiska forskningsmetoderna inom humaniora är olika former av tolkning (den filosofiska hermeneutiken). Forskning av och om hermeneutiker som Max Weber, Martin Heidegger, Hans-Georg Gadamer och Paul Ricoeur är inte genomförbar utan att läsa de vetenskapliga källorna i original (och att jämföra texterna med översättningar av dem). Översättning och tolkning av humanioras (kanoniska) texter är en av våra stora forskningsutmaningar. Forskning om översättning som förståelseprincip är därför ett annat tvärvetenskapligt kärnområde i humaniora som för närvarande väntar på att bli upptäckt av forskare med såväl språkvetenskapligt som filosofiskt intresse. För att påskynda processen skulle fakultetsstyrelsen skapa förutsättningar för skapan-

det av grupper där forskare från flera språkliga och idéhistoriska ämnen utarbetar forskningsstrategier om språk- och identitetsprocesser där idéhistoriska och filosofiska nyckeltexter i original och översättning används som kunskapsbas.

Efter vår inventering av forskning inom området har vi, som framgått ovan, kunnat konstatera att det finns en hel del forskningsprojekt med inriktning mot området *språk och identitet*, men att det aldrig egentligen förekommit någon samordning av detta viktiga forskningsfält. Det finns därför all anledning att utveckla fakultetens initiativ att inventera detta område.

Vi föreslår därför att fakulteten stödjer bildandet av ett forskarnätverk *språk och identitet* med anknytning till det omgivande samhället d.v.s. med uppbyggnad av kontaktnät till värden och sociala institutioner, skolor och näringslivet o.s.v. där *språk och identitet* är centrala för arbets- och levnadsförhållanden. Detta innebär att resurser ställs till förfogande under en period av minst tre år för att sedan utvärderas (30 % tjänst för samordnare, administrativt stöd 25 % och medel för nätverksträffar, gästföreläsare, samordning med andra universitet resp. högskolor, resor mm). Här finns också anledning att erinra om den samverkan som redan sker inom fakulteten och där *språk och identitet* utgör en del av verksamheten som inom Medeltidskommitténs verksamhet och inom det Tidigmoderna seminariet: Dessutom sker inom GU fakultetsöverskridande aktiviteter, där fakulteten inte minst inom CERGU har en viktig samverkanspartner.

3.2. Utbildningsstrategier för forskarutbildning för att implementera sådan *språk- och identitetsforskning* som kan möta samhällets aktuella utmaningar

Utvärderingen av *språk- och identitetsforskning* på fakulteten har visat att det inom fakulteten finns en mångfacetterad forskning och utbildning som motsvarar *Studia Humanitatis* där identitetskonceptet ingår. Vi har också blivit uppmärksamma på att det

finns mycket kvalificerade forskningsprojekt (inkl. internationellt erkända publikationer) som har språkfenomen och enskilda språk som forskningsobjekt. Anknytning av språkvetenskapliga (lingvistiska) projekt till idéhistoriska och historiska frågeställningar (identitetsforskning ingår här) sker dock mera sällan, även om det under senare år genomförts flera lyckade projekt med denna inriktning.

Det finns en tydlig tendens inom flera humanistiska ämnen att mer sällan använda forskningsreferenser i andra språk än engelska. Detta är en tydlig indikator för att forskningslitteraturen som inte är skriven på engelska inte tas tillvara. För humaniora där forskning om människan är central är detta en allvarlig kunskapsförlust.

Vi föreslår därför en ändring i forskarutbildning från grunden. I forskarutbildning på humanistiska fakulteten skall inkluderas kurser i individuellt valda språk eller språkområden för att doktoranderna skall bibringas förmåga att läsa och tolka internationella forskningsresultat och använda forskningsmaterial (skrivet och muntligt) på relevanta språk. Vi bör betänka att humanistisk forskning inte bedrivs uteslutande på engelska till skillnad från de flesta naturvetenskapliga forskningsresultat. De flesta forskningsfrågor formuleras internationellt på andra språk än svenska och engelska. Vi föreslår följande åtgärder:

Fakulteten anordnar obligatoriska *språk- och identitetskurser* för alla nya doktorander redan i första utbildningsåret. Sådana kurser skall inkluderas med minst 5 poäng i ISP för varje doktorand och ska jämföras med vetenskapsteoretiska kurser. Kurserna ska få särskilda kursplaner för forskarstuderande. Kursutbudet skall fastslås på fakultetsnivå. Lärandemålet är sådana språkkunskaper i det valda språket som ger insyn i främmande *språk och identiteter*.

3.3. Utbildningsstrategier på grund- och avancerad nivå

För kandidatexamen och uppåt bör språkstudier inkluderas i alla utbildningsprogram. Syftet är att framhäva språk- och identitetsrelationen på samma sätt som internationalisering och genusstudier, bl.a. bör i kandidat- och magisteruppsatser analyseras idéhistoriska frågeställningar i samhällets flerspråkiga miljöer. Obligatorisk akademisk utbildning i språk skulle bli ett slags kännetecken för humanistisk utbildning d.v.s. för en "humanist".

Språken och dessas filosofiska, idéhistoriska, estetiska och sociala uttryck inom forskning och undervisning bör få en mer central roll och förutsättningar för detta måste förstärkas och i vissa fall skapas för interdisciplinär samverkan med historievetenskaper, filosofi inom dess olika fält liksom med religionsvetenskap.

4. SLUTSATSER OCH UTBLICK

Det förefaller alltmer uppenbart att språken och individens flerspråkighet blir en viktig hållbarhetsfaktor i dagens redan flerspråkiga samhälle: "[the] participation in democratic and social processes in multilingual societies is facilitated by the plurilingual competence of individuals"²⁰ Vi anser att kunskap i och om andra språk och i flerspråkighet är en förutsättning för att förebygga och överbygga samhällets kulturella skillnader.

Därför har vi i del 1 (*Varför identitetsforskning?*) beskrivit de tre grundpelare för en tvärvetenskaplig *språk- och identitetsforskning*: den empiriska forskningen om språk och identitet i samhället (1.1.), den kulturteoretiska ansatsen (1.2.) och den språksociologiska synvinkeln (1.3.). Vi har också hänvisat till forskningsreferenser som stödjer det tvärvetenskapliga forskningsfältet. I del 2 har vi sammanställt redan befintlig forskning vid fakulteten som tangerar språk- och identitetsforskning, och vi blev imponerade av bredden och mångfalden i de presenterade forskningsprojekten. Men vi har också observerat att det inte finns tillräckligt samordning (och bristande samarbete) bland dessa. I del 3 föreslår

vi tre steg för förändring vid Humanistiska fakulteten. De här föreslagna åtgärderna skall genomföras i kronologisk följd: (1) nätverksbildning för *språk- och identitetsforskning*, (2) ombildning av forskarutbildning och (3) ombildning av grundutbildning.

För att Humanistiska fakulteten skall kunna vara en ledande forskningsmiljö inom dessa samhällsrelevanta forskningsfält föreslår vi som en övergripande åtgärd att fakultetsstyrelsen befrämjar (bl.a. genom fakultetsanslag och i samband med tillsättning av tjänster) skapandet av interdisciplinär forskning, där samverkan sker med samhällsvetenskapliga och utbildnings-vetenskapliga fakulteterna med företrädesvis följande tre inriktningar:

- a. Invandrarspråk, språkkontakt och identitet
- b. Språklig verksamhet i det flerkulturella samhället
- c. Språk, identitet och konfliktlösning

De här forskningsinriktningarna kan så småningom bli en sorts kvalitetscertifikat för (språk)humanistisk forskning. Ett konkret fakultetsbeslut för den närmaste framtiden kunde bli en tillsättning av en professur i migrationslingvistik²¹ och/eller migrationsforskning²².

Det kan tyckas överdriven, men vi anser att Humanistiska fakulteten måste ta itu med utmaningen att andra språk, flerspråkighet och identitet ska bli ett ledande tvärvetenskapligt forskningsfält. Om humanistisk forskning skall överleva i framtiden finns det inget val.

- 1 Jf. Ortega y Gasset, José. (1957): *El hombre y la gente*. Madrid.
- 2 Jf. Metzeltin, Michael (1998): Identität und Sprache. Eine thesenartige Skizze. In: *Newsletter Moderne*. Zeitschrift des Spezialforschungsbereichs *Moderne – Wien und Zentraleuropa um 1900*. 6 – 9.
- 3 Jf. *Aristoteles Rhetorik*. Citerat efter den tyska översättningen (1987: 13). München: Wilhelm Fink.
- 4 Jf. Erving Goffman (1963): *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York. Simon & Schuster.
- 5 Söhrman, Ingmar (1997) : *Språk, nationer och andra farligheter*. Stockholm: Arena.
- 6 Se Cicero: *De finibus bonorum et malorum*. 5,44.
- 7 Jf. Cassirer, Ernst (1990): *Versuch über den Menschen. Einführung in eine Philosophie der Kultur*. Hamburg: Felix Meiner, s. 103. [Amerikansk originaltitel: *An Essay on Man. An Introduction to a Philosophy of human Culture*. Yale University Press. 1944]. Cassirer skrev delar av den här texten under sin tid i Göteborg (1935-1941) – på tyska. Den amerikanska originaltiteln är en omarbetning av hans tyska manuskript för den amerikanske läsaren. Den tyska titeln är däremot en översättning från engelskan.
- 8 Jf. Cassirer, Ernst (1990: 110).
- 9 Lévi-Strauss, Claude (1950). « Structures élémentaires de la parenté ». In : *Journal de la Société des océanistes* 6. 271-273.
- 10 Barthes, Roland (1957). *Mythologies*. Seuil, Paris. Senare jf. även Bourdieu, Pierre (1991): *Language and symbolic power*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- 11 Jf. Jaspal, Rusi & Adrian Coyle (2010): 'My language, my people': language and ethnic identity among British-born South Asians. In: *South Asian Diaspora*. Vol. 2, No. 2. 201-218.
- 12 Jf. Fought, Carmen (2006: 19). *Language and Ethnicity*. Cambridge University Press.
- 13 Weber, Max (postum 1921/22). *Wirtschaft und Gesellschaft*. svensk översättning: *Ekonomi och samhälle: förståendesociologins grunder*.
- 14 Jf. Boyd, Sally (1993). Attrition or expansion? Changes in the lexicon of Finnish and american adult bilinguals in Sweden. In: *Progression and Regression in Language: Sociocultural, neuropsychological and linguistic perspectives*. Eds. Hyltenstam, Kewneth & Åke Viberg. 386-411. Cambridge: Cambridge University Press.
- 15 Jf. Erving Goffman (1963).
- 16 Grice, H. Paul (1975): Logic and Conversation. In: *Speech acts*. Eds.: Peter Cole, Jerry L. Morgan. New York: Academic Press. 41–58.
- 17 Se Göteborgs hemsida: <http://www4.goteborg.se/prod/sk/statistik/statistikR5.nsf>

- 18 Dvs. båda föräldrar är födda utomlands och familjen talar ett hemspråk som inte är svenska.
- 19 En profilerad europeisk komparatist är Tzvetan Todorov (2008): *La Peur des barbares, Au-delà du choc des civilisations*. Robert Laffont: Paris.
- 20 Ingår i *European Cultural Convention* för att främja flerspråkighet som grund för förståelse, demokratisk medborgarskap och social sammanhållning i Sverige och Europa, se: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Division_en.asp
- 21 En professur i migrationslingvistik finns bl.a. vid *Institut für deutsche Sprache* i Mannheim, Tyskland.
- 22 Migrationsforskning är redan ett väletablerat forskningsfält. Se särskilt den internationella tidskriften *Comparative Migration Studies* (CMS), Springer förlag.